

Pinksteren: Adembenemend

28 mei 2023

Voorgangers: Paul van der Harst, Josette Broekman en Tamme Wiegersma

Welkom

Lied: Kom Schepper, Geest (t. Sieds Prins, m. Tom Löwenthal)

Inleiding

Adembenemend mooi: de Goudenregens, de bloesem aan de appelbomen, het frisse groen van de Berk, de Paardebloemen en de Lelietjes van dalen. En zoveel meer, adembenemend. Soms wordt ik er door stilgezet en kijk gebiologeerd naar een bloeiwijze, een knop: wat prachtig. Alles staat dan even stil om de complexiteit van de bloem, de diversiteit aan kleuren en vormen, de speelse maar ook ingenieuze opbouw, hoe contrasten zijn aangebracht in een perfecte harmonie. Adembenemend maar tegelijkertijd ook: opademen omdat dit er is. Omdat ook deze lente – naast alle schade van verdroging en kou – haar bruidskleed draagt en toont. Hoopvol teken van de herstelkracht, de scheppingskracht van de natuur.

Vandaag lezen we over dit godsgeschenk in de woorden van Psalm 104. Stuk voor stuk worden de schepselen in die Psalm benoemd, het gras, de bomen, de leeuwenwelpen. En ook de mens die zijn dienstwerk verricht: brood op de plank. En al dat groeien, bloeien en werken is mogelijk omdat er een adem is, een scheppende en herscheppende adem. Als die adem stopt, als die geest niet waait, dan houdt het op. Pinksterfeest vandaag: op adem komen, vernieuwd worden, opademen.

Máár adembenemend is het ook dat al die natuurlijke schoonheid onder druk staat. Het is adembenemend dat zoveel soorten verdwijnen, dat het bestaan van zoveel leven wordt ontkend. De versteende stedelijke samenleving leeft er aan voorbij in haar snelheid van bewegen, produceren en vermaak. Aan-elkaar-voorbij-leven: Dat gebeurt in de natuur, dat gebeurt tussen de mensen. Wie niet wordt gezien, geen naam heeft kan ademloos door onze straten gaan. Ademloos gewist worden.

In deze dienst staan we ook stil bij de mensen van de straat voor wie het leven adembenemend kan zijn, omdat er nauwelijks een plek is in de maatschappij óf in henzelf waar zij op adem kunnen komen. Josette Broekman, straatpastor hier in Den Haag vertelt hoe zij met mensen zoekt hoe je op adem kunt komen als het leven zelf adembenemend is geworden. Pinksteren, een nieuwe ademtucht voor de schepping en voor alles en allen die worden voorbij gezien.

Gebed

Lied: Alles wacht op U vol hoop (t. Huub Oosterhuis, m. Antoine Oomen)

Lezing: [Psalm 104](#)

Overweging I

Voor dat Josette Broekman met ons de straat op gaat, langs de pleinen, de ontmoetingsplekken, de schuilplaatsen van deze stad wil ik met jullie de psalm even doordenken.

Op de eerste plaats het is het een loflied dat begint met, in het Hebreeuws: Barachie nafshi, zegen mijn ziel en het eindigt met hallelu jah, God lof. De Ene moet geloofd worden, want:

hoevele zijn uw daden o Ene, alles heeft Gij met wijsheid gedaan,
vol is de aarde 'met alles wat van jou is' (24)

'In mijn leven zal ik zingen voor de Ene, musiceren voor mijn God terwijl ik nog bén'. (33)

En wij zingen met de psalmist mee, telkens als we weer bij elkaar komen, zoals hier in de Dominicus, zingen om op adem te komen bij alle adembenemende schoonheid en bij alles wat onze adem doet

stokken, wat ons de adem ontnemt. Zingen met de psalmist om de nu zo bedreigde schoonheid, de verminkte natuur waarvan we zo afhankelijk zijn.

In mijn tuin is de bessenstruik verdroogd, bevroren. Nog geen dertig kleine besjes aan een struik die al jaren vier potten jam gaf.

De droogte neemt de helft van de Spaanse Olijvenogst weg dit jaar.

Het loflied zingen we, maar we weten dat we afhankelijke wezens zijn, samen met alle andere leven op aarde, 'Van U verwachten zij álle, dat Gij hun te eten geeft op zijn tijd' (27).

Terwijl zovelen denken dat wij mensen heer en meester zijn, belicht de psalm het bestaan van de andere kant, de mens als soort naast andere soorten, in de psalm tussen het vee en de bomen, afhankelijk. Ja mens, jij mag varen op de zee (26) met de vernuftig gemaakte schepen, vermetel in de poging om de woeste baren te bedwingen, maar afhankelijk is Mens van het groen dat de Ene doet ontspruiten. Voor het dienstwerk, staat er letterlijk, om brood voort te brengen uit de aarde.

Het werk wat we doen is dienstwerk, ten dienste van het brood, samen met wat de Schepper ons geeft. Zo komen we aan het brood dat ons hart zal sterken, zal laven en aan de wijn die ons hart verheugt.

Intermezzo

Overweging II

Sinds een jaar werk ik als straatpastor bij het straatpastoraat en ik zal jullie inderdaad meenemen de straat op, naar de dag- en nachtopvang, de soepbus en ook naar onze eigen viering en maaltijd op de vrijdag, in het Stadsklooster.

Wij werken vanuit de zogenoemde presentiebenadering. Dit is een houding waarbij we ons aandachtig en toegewijd op de ander betrekken en zo ontdekken wat er bij de ander op het spel staat, van verlangens tot angst, van hoop tot radeloosheid. En daarin ontdekken we wie we voor de ander kunnen zijn. Soms is luisteren al genoeg, dan kunnen mensen even op adem komen.

Laatst verwelkomde ik iemand die nieuw was bij onze wekelijkse maaltijd op vrijdag. Ik stelde me voor en ik vroeg hem zijn naam. We raakten in gesprek en hij vertelde mij een en ander over zijn leven: de mooie maar ook de minder mooie kanten. Na de maaltijd zocht hij me weer op. Hij wilde even zeggen dat het hem geraakt had dat hij hier als mens behandeld werd en dat hij niet gelijk veroordeeld werd bij het doen van zijn verhaal. Dat maakte hij niet vaak mee vertrouwde hij me toe, en de tranen stonden in zijn ogen. Dat raakte mij dan weer.

Achter ieder gezicht zit een verhaal en dat verhaal heeft vele lagen, mooie en minder mooie lagen, maar daar gaat vaak een wereld achter schuil. Door de meest uiteenlopende omstandigheden zijn mensen dakloos geraakt, vaak hebben mensen een ingewikkelde jeugd achter de rug en hebben ze niet de steun en erkenning gehad die ze nodig hadden om zich te ontwikkelen of er is op een andere manier miskening geweest doordat ze bijvoorbeeld erg gepest zijn. Dat doet wat met je zelfvertrouwen, je zelfrespect en zelfwaardering. Ik las een uitspraak van de rabbijn Jonathan Sax: 'zien dat iemand goed is en dat ook zeggen is een scheppende daad, een van de grote scheppende daden'. Ik zie dat als een van de belangrijkste taken van mij als straatpastor. Als ik iemand aanzie en zeg dat hij goed is zoals die is, ontstaat er iets nieuws, ontstaat er ruimte om te ademen, ruimte om te leven.

Voor dakloze mensen is het leven vaak woest, een warboel, zoiets als bij het begin toen God is gaan scheppen - zo staat het in de Naardense Bijbel. En het gaat verder: 'het aardland is in zijn geschieden geworden woestheid en warboel, en duisternis is op het aanschijn van de oervloed'. Zo kan het zijn in ons leven, woestheid, warboel, duisternis. Dan mogen we erop vertrouwen dat ook vandaag de dag de geestesadem van God wervelt over het aanschijn van de wateren, zoals in het begin, over de chaos van ons leven. Die geestesadem scheidt iets nieuws, scheidt orde in ons leven, zoals toen op het

pinksterfeest in Jeruzalem, toen zij er vervuld werden van Heilige Geestesadem en er velen gered werden. Zo kan het ook vandaag Pinksteren worden in ons leven.

Die geestesadem die schept iets nieuws, schept orde in ons leven. Dan moeten we ook elkaar die geestesadem, die levensadem gunnen. Paul zei net zoiets. Herschep ons met uw adem, schepsel voor schepsel, afhankelijk aan elkaar gegeven. We zijn afhankelijk van Gods adem en die wordt ons nadrukkelijk geschonken om te delen met elkaar, wat ons dan weer afhankelijk maakt van elkaar. Het lijkt soms alsof we dat hier in onze westerse maatschappij opnieuw moeten leren, samen leven, samen delen. In de Afrikaanse Ubuntu-filosofie zeggen ze 'Ik ben, omdat wij zijn'. Dakloze mensen ervaren veel te vaak dat hen die adem juist ontnomen wordt, dat zij er niet toe doen.

Mensen die het leven op straat hebben meegemaakt zijn daardoor vaak getraumatiseerd. Het niet begrepen voelen blijft hen achtervolgen en straks zingen we 'het lied van stem en stad' en deze zin trof mij: 'Mensen van de straat, vandaag nog hier, morgen waar gebleven'. Dit is zo herkenbaar, dakloze mensen voelen zich vaak opgejaagd, ze verblijven bijna altijd in de publieke ruimte, maar ze worden zelden tot het publiek gerekend, ze worden achteloos voorbij gelopen of zelfs met de nek aangekeken. Vaak ook worden ze weggejaagd of ze krijgen een bekeuring omdat ze slapen op straat, hun behoefte doen, alcohol drinken. En het is natuurlijk niet raar dat dit niet mag in de publieke ruimte, daar wil ik niks van zeggen, maar dan moeten er wel alternatieven zijn. Een bed, een eigen plek voor je spullen, een warme douche, het toilet binnen handbereik, je kleding kunnen wassen en aanschuiven aan de eettafel, het zijn allemaal dingen waar wij wonende mensen misschien nauwelijks bij nadenken. Dakloze mensen moeten zich op straat zien te redden, de straat is immers hun huis. Gratis openbare toiletten bijvoorbeeld zijn nauwelijks te vinden in Den Haag en ze kunnen ook niet thuis op de bank hun biertje drinken. De maatschappelijke opvang zit overvol en dan hebben we het alleen nog maar over dakloze mensen die recht hebben op een plek in de maatschappelijke opvang; voor hen is er eigenlijk al niet genoeg plek. Maar daarnaast zijn er ook nog velen die nergens recht op hebben. Slapen in een tent, in een parkeergarage of gewoon op een bankje is dan nog de enige optie. Geen ruimte om te leven, geen ruimte om te ademen, hoe houden ze het vol. Wat helpt is als mensen erkenning krijgen, als ze gezien en gehoord worden.

In de eerste plaats is erkenning van de overheid nodig. Wonen is een fundamenteel recht en dit recht wordt een deel van de bevolking onthouden, dakloze mensen voelen zich in de kou staan. Zo is de straat en de maatschappij maar al te vaak adembenemend.

Gelukkig zijn er mensen en organisaties die wel ogen hebben voor dakloze mensen: het Leger des Heils, Reakt, de soepbus, verschillende kerken, moskeeën delen soep en brood en serveren maaltijden, het zijn plekken om op adem te komen. Zo ook bij het straatpastoraat schuiven iedere vrijdag zo'n 100 à 120 mensen aan voor een maaltijd. Ze worden bediend door een grote groep vrijwilligers die dit werk met hart en ziel doen. Een driegangendiner aan tafel opgediend, een vriendelijk woord, een sjekkie van de poortwachters en een gezellig praatje en de pastors zitten bij de mensen aan tafel, om voedsel en verhalen te delen, een plek dus om op adem te komen.

Voorafgaand aan de maaltijd is er een oecumenische viering in het kapelletje van het stadsklooster. Iedereen is welkom, het is heel laagdrempelig. Het samen bidden en kaarsen aansteken heeft een belangrijke plek in de viering. Mensen komen naar voren en delen hun gebeden en steken een kaarsje aan. Daarna gaan we bidden met elkaar en lezen de pastoors de gebeden zo letterlijk mogelijk voor. Het valt me altijd op hoeveel geloof er onder dakloze mensen is. Het is een moment waarin we opademen, waar we onze noden en dankbaarheid delen met de Ene en met elkaar. Zo proberen we bij het straatpastoraat een bedding te bieden waarin gemeenschap ervaren mag worden, waar mensen gewaardeerd worden en liefde ervaren, waar mensen opademen, weer tot spreken komen, geestekracht opdoen, zoiets als Pinksteren.

Amen

Lied: Lied van stem en stad (t. Huub Oosterhuis, m. Antoine Oomen)

Voorbeden

o vuur, laaiend dag en nacht
verlicht ons hart, geef nieuwe kracht
kom, waar enkel schone schijn loont
kom, waar mensen eenzaam zijn en waar pijn woont
waar jeugd is en waar ouderdom
ja kom!

niemand weet wat leven is
alleen dat het gegeven is
van vuilnisbelt tot gouden troon
aan vluchteling en koningszoon
geef adem waar mensen door geweld worden weggevaagd
waar de schoonheid van alle leven wordt bezoedeld
waar goed leven tot koopwaar wordt, een gat in de markt

we bidden om adem voor hen die zich inzetten voor vrede en gerechtigheid
en adem voor hen die op straten en pleinen omzien naar mensen zonder aanzien
en jouw vernieuwende adem ontdekken,
zodat wij het goede in onszelf en in de ander, in het andere herkennen

kom, troost ons heel nabij
kom in ons, maak iedereen vrij
van knellende banden
waai in ons, zet ons in vuur
zoals jouw geest over de wateren
ademtocht voor de schepping
ja kom!

o geest, wakker de gloed aan
zodat we in vuur en vlam staan
voor jou, voor mensen om ons heen
geraakt, meegezogen door de wind
om opnieuw te ervaren
dat leven ons gegeven is

met pinksterwind in onze haren , ja kom!

Tafellied: Nu zend uw geest (t. Huub Oosterhuis, m. Antoine Oomen)

Breken en delen

Zegen

Lied: Gij levende eerste en laatste (t. Huub Oosterhuis, m. Antoine Oomen)